

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของปัญหา

ภาษาไทยถิ่นตากใบหรือภาษาตากใบเป็นภาษาที่มีผู้พูดอาศัยอยู่ในบางอำเภอของจังหวัดปัตตานี และนราธิวาส ในบางอำเภอของรัฐกลันตันและตรังกานู ประเทศมาเลเซีย ลักษณะของภาษาตากใบน่าสนใจศึกษาทั้งในแง่การศึกษาเชิงปัจจุบันและเชิงประวัติ เพราะนอกจากจะมีถิ่นที่อยู่ของภาษาอยู่ในบริเวณรอยต่อของภาษาตระกูลไทกับตระกูลมลาโยโพลีเนเซียนอันเป็นประเด็นปัญหาที่ยังถกเถียงกันอยู่อย่างไม่สิ้นสุดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาทั้งสองตระกูลแล้ว ภาษาตากใบอาจยังคงลักษณะบางประการที่จะนำไปสู่การจุดประเด็นศึกษาภาษาตระกูลไทในเชิงประวัติได้

ในระหว่างปี พ.ศ.2538-2541 ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อดำเนินการโครงการวิจัยเรื่อง สถานะของภาษาตากใบในภาษาไทยถิ่น (พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนานันท์ ตรงดี, 2540;2541) งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ของภาษาตากใบกับภาษาไทยถิ่นกลาง เหนือ อีสาน ได้ ไทดำ พวน และผู้ไท แล้วจัดกลุ่มภาษาตากใบให้มีสถานะที่เหมาะสมอยู่ในสาขาย่อยของภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 7.1)

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามในโครงการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้รับทราบว่าผู้พูดภาษาตากใบในประเทศไทยและมาเลเซียที่พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยหนึ่งจะบอกได้ว่าผู้ใดเป็นผู้พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยใดจากลักษณะการออกเสียงบางประการที่แตกต่างจากในภาษาถิ่นของตน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าลักษณะสำเนียงภาษาที่แตกต่างกันนี้มาจะเนื่องมาจากลักษณะของภาษาหลายประการ เช่น เสียงสระสั้นยาว ลัทธ กษณั ของเสียงวรรณยุกต์ หรือการใช้ คำลงท้ายในประโยค อย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกกลุ่มของผู้พูดภาษาตากใบได้ก็คือ การที่ผู้พูดภาษาตากใบต่างถิ่นกันออกเสียงสระในคำเดียวกันเป็นเสียงสั้นหรือเสียงยาว เช่น "ไถ" ในบางถิ่นอาจมีเสียงสระเป็นเสียงยาว คือ [kai 3] แต่ในบางถิ่นมีเสียงสระเป็นเสียงสั้น คือ [kai 3] ในขั้นต้นผู้วิจัยพบว่า ผู้พูดภาษาตากใบที่มีถิ่นที่อยู่ในตอนบนของพื้นที่ภาษาตากใบได้แก่ในเขต

จังหวัดปัตตานีจะออกเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ-ใ- เช่น ใ ใหม่ ไก่ ไข่ เป็นเสียงสั้น [ai] ในขณะที่ผู้พูดภาษาตากใบที่มีถิ่นที่อยู่ในบริเวณอื่น ๆ เช่นในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และในเขตรัฐกลันตัน จะออกเสียงสระในคำดังกล่าวเป็นเสียงยาว [ai:]

ลักษณะการแปรของการออกเสียงในภาษาตากใบที่พูดในถิ่นย่อยต่างกันนี้ทำให้ผู้วิจัยใคร่รู้ว่าหากศึกษาภาษาถิ่นย่อยของภาษาตากใบตามวิธีการศึกษาภาษาถิ่นในเชิงภูมิศาสตร์แล้ว จะสามารถกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาตากใบได้หรือไม่ จึงกำหนดโครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบโดยจะใช้ลักษณะการออกเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- และ ใ- เป็นเกณฑ์

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระในภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบในการออกเสียงคำที่เขียนด้วยรูปเขียน ใ- ใ-
2. เพื่อกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบตามลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระที่ปรากฏในการออกเสียงคำที่เขียนด้วยรูปเขียน ใ- ใ-
3. เพื่อทดลองใช้ทฤษฎีและวิธีการศึกษาภาษาในแนวภูมิศาสตร์ภาษา

3. สมมติฐาน

ภาษาไทยถิ่นตากใบแบ่งเป็นถิ่นย่อยได้ด้วยลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระที่ใช้ในการออกเสียงคำที่เขียนด้วยรูปเขียน ใ- ใ-

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะภาษาไทยถิ่นตากใบในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
2. ใช้วิธีการศึกษาตามแนวการศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น (dialect geography)
3. ศึกษาเฉพาะลักษณะการออกเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระคือ ใ- และ ใ-
4. คำที่เก็บข้อมูลเป็นคำร่วมเชื้อสายภาษาตระกูลไทที่ปรากฏในงานของ Li (1977) และ Gedney (n.d.) คำเหล่านี้เป็นคำที่ในภาษาไทยมาตรฐานใช้รูปเขียน ใ- และ ใ-
5. การวิเคราะห์ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระอาศัยการฟังเป็นหลัก (auditory judgement)
6. ไม่ศึกษาความแตกต่างของเสียงพยัญชนะและวรรณยุกต์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาเรื่องนี้จะนำมาซึ่งองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับลักษณะของภาษาตากใบ
2. ผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาระบบไตรลักษณ์ทั้งในปัจจุบันและเชิงประวัติในแง่การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ
3. ผลของการศึกษาความสั้นยาวของเสียงสระในภาษาตากใบอาจนำไปใช้เป็นหลักฐานในการศึกษาความสัมพันธ์ของเสียงสั้นยาวกับเสียงวรรณยุกต์ได้

6. แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2535:4-5) ซึ่งศึกษาเรื่อง ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวถึงการศึกษารัฐศาสตร์ภาษาถิ่น (dialect geography) ว่า

เป็นการศึกษาความแตกต่างของภาษาถิ่นในท้องที่ที่กำหนดอย่างมีระบบ ความคิดเกี่ยวกับการศึกษาเช่นนี้เริ่มตั้งแต่ในปลายศตวรรษที่ 19 โดยกลุ่มนักภาษาศาสตร์ที่ชื่อว่า Neogrammarians นักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้ได้ศึกษาภาษาในยุคก่อน ๆ เพื่อที่จะค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างภาษาในยุคปัจจุบันและยุคก่อน โดยเริ่มต้นหากฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา ความคิดที่สำคัญของนักภาษากลุ่มนี้คือ การเปลี่ยนแปลงของเสียงเกิดขึ้นอย่างมีระบบไม่มีข้อยกเว้น ดังนั้นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิดนี้อย่างเห็นได้ชัดคือข้อมูลเกี่ยวกับภาษาถิ่น ผลก็คือทำให้เกิดวิวัฒนาการของภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์ ถึงแม้การศึกษาภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์จะก่อกำเนิดจากผลทางความคิดของนักภาษาศาสตร์กลุ่ม Neogrammarians แต่ผลที่ได้จากข้อมูลทางภาษาถิ่นในระยะแรก ๆ ดูเหมือนว่าจะไปลบล้างความคิดที่ว่า การเปลี่ยนแปลงของเสียงเกิดขึ้นอย่างมีระบบไม่มีข้อยกเว้น เพราะผลที่ได้นั้นได้เปิดเผยให้เห็นความแตกต่างที่ไม่เป็นระบบ ผู้ให้ข้อมูลบางคนให้คำตอบต่อคำถามเดียวกันไม่ตรงกันในแต่ละครั้งที่ถาม ทำให้ผู้ที่ศึกษาภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์เกิดความสงสัยในทฤษฎีของ Neogrammarians ดังนั้น ผู้ที่ศึกษาภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์ทั้งในอดีตและปัจจุบันจึงไม่ค่อยจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ และทำให้การศึกษาภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์และวิชาภาษาศาสตร์ค่อย ๆ แยกออกจากกัน แต่ในที่สุดก็มีการปรองดองกันโดยต่างก็ตระหนักดีว่าการศึกษาความแตกต่างหรือการแปร (variation) ในภาษาเป็นเรื่องที่จะกระทำได้ โดยการศึกษาภาษาถิ่นนั่นเอง

Chambers and Trudgill (1980:18-23) กล่าวถึงการศึกษารัฐศาสตร์ภาษาถิ่นในเชิงภูมิศาสตร์ว่าเริ่มต้นเป็นครั้งแรกในประเทศเยอรมนีในปี ค.ศ.1876 โดย Georg Wenker ได้สร้างรายการประโยคภาษา

เยอรมันมาตรฐานจำนวนหนึ่ง ส่งไปยังโรงเรียนทางตอนเหนือของประเทศเยอรมันเพื่อให้ครูใหญ่แปลเป็นภาษาถิ่นของตนแล้วส่งกลับคืน ต่อมาในปี ค.ศ.1877-1887 Wenker ได้ส่งแบบสอบถามประกอบด้วยประโยคจำนวน 40 ประโยคไปทั่วประเทศ โดยส่งไปให้ครูใหญ่จำนวนเกือบ 50,000 คน ตอบแบบสอบถาม และได้แบบสอบถามกลับคืนประมาณ 45,000 ฉบับ ในปี ค.ศ.1881 Wenker ได้จัดทำแผนที่ภาษาที่ครอบคลุมพื้นที่ตอนเหนือและตอนกลางของประเทศเยอรมนี นับเป็นการศึกษาเกี่ยวกับแผนที่ภาษาเรื่องแรก แต่งานที่ตีพิมพ์เมื่อโครงการศึกษาสำเร็จสมบูรณ์สมบูรณ์คือ Deutscher Sprachatlas เริ่มตีพิมพ์เล่มแรกในปี ค.ศ.1926 โดยมี Ferdinand Wrede เป็นบรรณาธิการ

ในเวลาต่อมา มีการศึกษาภาษาเชิงภูมิศาสตร์อีกหลายเรื่องในประเทศตะวันตกทั้งในยุโรปและอเมริกา เช่นในปี ค.ศ.1896 มีโครงการสำรวจภาษาในประเทศฝรั่งเศสของ Jules Gillieron ชื่อ Linguistic Survey of France เขาได้ปรับปรุงวิธีการของ Wenker ทั้งแบบสอบถาม และให้ผู้เก็บข้อมูลที่ได้รับการฝึกอย่างดีมาแล้วออกไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองในระหว่างปี ค.ศ.1896-1900 การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ไม่ต่ำกว่า 700 ครั้ง โดยเก็บข้อมูลในชนบทของฝรั่งเศส 639 แห่ง ผลงานเรื่องนี้มีทั้งหมด 13 เล่ม เล่มแรกเริ่มพิมพ์ในปี ค.ศ. 1902 และเล่มสุดท้ายตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ.1910

งานของ Gillieron มีอิทธิพลต่องานอื่น ๆ ในเวลาต่อมา ที่เห็นชัดที่สุดก็คือในงานของ Karl Jaberg และ Jakob Jud ซึ่งมีการนำแนวคิดของเขาไปใช้ในการศึกษาภาษาถิ่นอิตาลีเลียนในประเทศอิตาลี และทางตอนใต้ของสวิตเซอร์แลนด์ และในปี ค.ศ.1931 Jakob Jud ได้เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกา พร้อมกับผู้ช่วยเก็บข้อมูลอีกสามคนเพื่ออบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้ร่วมโครงการ The Linguistic Atlas of the United States and Canada

ส่วนในอเมริกา มีการให้ทุนศึกษาภาษาถิ่นตั้งแต่ปี ค.ศ.1930 โดย Hans Kurath เป็นผู้อำนวยการโครงการ The Linguistic Atlas of the United States and Canada โครงการนี้แยกเป็นโครงการย่อยตามการแบ่งเขตในการศึกษา แต่ละโครงการมีผู้ควบคุมโครงการและผู้เก็บข้อมูลของตนเอง ในปี ค.ศ.1939-1943 มีการพิมพ์ผลงานชื่อ The Linguistic Atlas of New England พร้อมกับ Handbook of the Linguistic Geography of New England ซึ่งใช้ในการอธิบายประกอบแผนที่

ในงานนี้ Kurath ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีวิจัย ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์ หลังจากปี ค.ศ.1953 มีการตีพิมพ์เรื่องที่ได้มาจากการบันทึกข้อมูลภาคสนามอีก 3

เรื่องได้แก่ ปี ค.ศ.1949 เรื่อง Word Geography of the Eastern United States ของ Hans Kurath
ปี ค.ศ.1953 เรื่อง A Survey of Verb Forms in the Eastern United States ของ E. Bagay
Atwood และปี ค.ศ.1961 เรื่อง The Pronunciation of English in the Atlantic States ของ Hans
Kurath และ Raven I. McDavid Jr.

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาตามโครงการใหญ่ไม่เสร็จสมบูรณ์ทั้งหมดเพราะการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ
ไม่สมบูรณ์ยกเว้นงานของ Harold B. Allen ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโครงการศึกษาภาษาในเขตรัฐ
Minnesota, Iowa, Nebraska, North Dakota และ South Dakota ผลงานของเขาเรื่อง The
Linguistic Atlas of Upper Midwest ตีพิมพ์เป็น 3 เล่ม ในระหว่างปี ค.ศ. 1973-1976

สำหรับการศึกษากุมิศาสตร์ภาษาถิ่นในประเทศอังกฤษเริ่มต้นในปี ค.ศ.1948 โดย Eugen Dieth
และ Harold Orton มีโครงการการศึกษาเปรียบเทียบภาษาถิ่นต่าง ๆ ของอังกฤษชื่อ The Survey of
English Dialects โครงการนี้แบ่งพื้นที่ในการศึกษาเป็น 4 เขต แต่ละเขตให้ผู้เก็บข้อมูลจำนวน 70-
80 คน การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้รายการคำจำนวนประมาณ 1,200 คำ ผลการศึกษา
นำเสนอเป็นแผนที่ภาษาเชิงภูมิศาสตร์โดยมีการตีพิมพ์เป็นหลายเล่มในระหว่างปี ค.ศ.1962-1978

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษากการแปรของภาษาจะทำให้สามารถค้นพบความแตกต่างของภาษาถิ่นย่อยซึ่ง
น่าจะตอบปัญหาตามสมมติฐานของผู้วิจัยได้ จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษากการแปรของภาษา
ตามพื้นที่หรือภูมิศาสตร์ภาษามาใช้ในการศึกษานี้ และจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการ
สร้างแบบเก็บข้อมูลคำที่ใช้รูปเขียน ใ- และ ใ- แล้วสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาดากไบ

วิจิตร ศรีสุวิธานนท์ (2528) ในการศึกษาเรื่อง การจำแนกภาษาโดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ : ภาษา
ไทยกลุ่มดากไบ ได้ศึกษาการใช้ศัพท์ในภาษาไทยกลุ่มดากไบโดยวิเคราะห์ประเภทของศัพท์และ
การกระจายของศัพท์ เพื่อจะใช้ เป็นเกณฑ์ ในการกำหนดพื้นที่ ของภาษาไทยถิ่นกลุ่มดากไบ
ผลการวิจัยพบว่าภาษาไทยกลุ่มดากไบมีศัพท์ใช้ 3 ประเภท คือ ศัพท์ที่ใช้ร่วมกับภาษาไทยได้ ศัพท์ที่
ใช้ร่วมกับภาษามลายูถิ่นปัตตานี และศัพท์เฉพาะถิ่นของภาษาไทยกลุ่มดากไบ

วิจัยตรศึกษาการกระจายของศัพท์โดยพิจารณาจากการใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่นภาษาไทกลุ่มตากใบ จำนวน 147 หน่วยอรรถในพื้นที่ที่ศึกษา คำศัพท์เฉพาะจำนวนนี้ในที่สุดมีเพียง 145 หน่วยอรรถที่สามารถใช้กำหนดเส้นแบ่งเขตภาษาตากใบออกจากภาษาไทยได้ได้ ผลการพิจารณการกระจายของศัพท์พบว่าพื้นที่ที่มีการใช้ศัพท์เฉพาะภาษาตากใบหนาแน่นที่สุดคือใช้คำศัพท์เฉพาะจำนวน 95 หน่วยอรรถ อยู่บริเวณระหว่างอำเภอยะหริ่งและอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี กับอำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ และกิ่งอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี (วิจัยตร, 2528: 187) การกระจายของศัพท์นี้สามารถลากเส้นแบ่งเขตภาษาซ้อนทับกันได้จำนวน 95 เส้น

จากแนวแบ่งเขตดังกล่าวนี้ วิจัยตรจึงสรุปว่าพื้นที่ภาษาไทกลุ่มตากใบมีลักษณะเป็นแนวยาวเหนือ-ใต้ ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่อำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ กิ่งอำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสายบุรี (รวมถึงอำเภอกะพ้อ) และกิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี อำเภอบาเจาะ อำเภอรือเสาะ (รวมถึงอำเภอศรีสาคร) อำเภอปังกอ อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอตากใบ อำเภอระแงะ (รวมถึงอำเภอจะนะ) อำเภอสุไหงปาดี อำเภอแว้ง (รวมถึงอำเภอสุคีริน) จังหวัดนราธิวาส และพื้นที่ที่ใช้ภาษาไทยในรัฐกลันตัน ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ทั้งนี้ วิจัยตรพบว่าภาษาไทกลุ่มตากใบมีศูนย์กลางภาษาอยู่ที่พื้นที่อำเภอตากใบ อำเภอสุไหงปาดี และรัฐกลันตัน เนื่องจากมีการใช้คำศัพท์เฉพาะทั้งหมดจำนวน 147 หน่วยอรรถ

ชัยเลิศ กิจประเสริฐ (Chailert Kitprasert, 1985) ศึกษาเรื่อง A Tonal Comparison of Tai Dialects : Tak Bai Group การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาตากใบจำนวน 54 ถิ่น ผลการศึกษาของชัยเลิศพบว่าระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทกลุ่มตากใบมีลักษณะเด่นคือ มีการแยกตัวของเสียงวรรณยุกต์แบบสองทาง (Two-way Split) ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยได้ ที่ระบบเสียงวรรณยุกต์มีการแยกตัวแบบสามทาง (Three-way Split)

ชัยเลิศนำเสนอผลการศึกษาเพื่อจะเป็นข้อมูลที่มากเพียงพอสำหรับการศึกษภาษาตากใบกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ในเชิงประวัติและเปรียบเทียบต่อไปเนื่องจากสถานะของภาษาตากใบมีความคลุมเครืออยู่ กล่าวคือ เจ. มาร์วิน บราวน์ (J. Marvin Brown, 1965) จัดให้ภาษาตากใบเป็นภาษาลูกของภาษาสุโขทัยเช่นเดียวกับภาษาไทยได้ แต่นักภาษาศาสตร์คนอื่น ๆ เห็นว่าเมื่อพิจารณาลักษณะของระบบเสียงภาษาตากใบแล้ว ภาษาตากใบน่าจะถูกจัดกลุ่มให้อยู่กับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ที่อยู่ทางตอนบนของประเทศไทย

พุทธชาติ ไปธิบาล และ ธนानันท์ ตรงดี (2540;2541) ได้ศึกษาเรื่อง สถานะของภาษาดากไบใน ภาษาไทถิ่น โดยศึกษาระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษาดากไบ 10 ถิ่นย่อย เป็นถิ่นย่อยที่อยู่ใน จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส 5 ถิ่น และอยู่ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย 5 ถิ่น แล้วเปรียบเทียบ ภาษาดากไบกับภาษาไทยถิ่นกลาง ไทยถิ่นเหนือ ไทยถิ่นอีสาน ไทยถิ่นใต้ ไทดำ พวน และผู้ไท ผลการศึกษาพบว่าภาษาดากไบน่าจะมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายใกล้ชิดกับภาษาผู้ไทมากที่สุด

7.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นในภาคใต้ในเชิงภูมิศาสตร์

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นในภาคใต้ในเชิงภูมิศาสตร์มีเพียง 2 เรื่องเท่านั้น คือ การศึกษาของ เจริญขวัญ ธรรมประดิษฐ์ (2524) และ ปรัชญา อากาศ (2538)

การใช้ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูงในการแบ่งเขตภาษาถิ่นในจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต (เจริญขวัญ ธรรมประดิษฐ์, 2524) เป็นการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดในจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต โดยการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระสูงในคำ แล้วนำผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบมาเป็นเกณฑ์ในการทำแผนที่แบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย ผลการศึกษาพบว่าการใช้เกณฑ์การออกเสียงสระสูงสามารถแบ่งเขตภาษาย่อยได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มภาษากระบี่ มีลักษณะการออกเสียงสระสูง /i:/ เป็น [i:] และ /u:/ เป็น [u:] เสมอ
2. กลุ่มภาษาภูเก็ตและพังงา มีลักษณะการออกเสียงสระสูง /i:/ เป็น [e] และ /u:/ เป็น [ou] อย่างมีเกณฑ์
3. กลุ่มภาษาตรัง มีลักษณะการออกเสียงสระสูง /i:/ เป็น [e:] และ /u:/ เป็น [o:] ในคำ บางคำ

นอกจากใช้เกณฑ์ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระสูงในการแบ่งเขตภาษาย่อยแล้ว เจริญขวัญ ยังใช้ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษาย่อยทั้งสี่ภาษาอีกด้วย ผลการศึกษาพบว่าการใช้เกณฑ์การออกเสียงวรรณยุกต์สามารถแบ่งเขตภาษาย่อยเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มภาษาภูเก็ต-พังงา และ กลุ่มภาษาตรัง-กระบี่

แผนที่ภาษาจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส (ปรัชญา อากาศ 2538) เป็นการสำรวจภาษาที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส โดยการส่งแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยหน่วยบรรดจำนวน 50 หน่วยบรรด ไปยังอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาของจังหวัดจำนวน 188 โรงเรียน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนคิดเป็นร้อยละ 81.62 ของแบบสอบถามทั้งหมด ผลการศึกษาพบว่าในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาสมีภาษาที่ประชาชนใช้ในการติดต่อสื่อสาร 3 ภาษาคือ

ภาษามลายูถิ่นปัตตานี ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นตากใบ และสามารถกำหนดพื้นภาษา เป็น 7 พื้นที่ ผลการศึกษานำเสนอโดยการใช้แผนที่แสดงการกระจายของภาษาในจังหวัดปัตตานีและ นราธิวาส

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ แม้ว่าจะไม่ เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาของผู้วิจัย แต่เพื่อให้เห็นวิธีการศึกษาภาษาถิ่นในเชิงภูมิศาสตร์ภาษา ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงการศึกษาอีกสองเรื่องโดยสังเขปดังนี้

แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ (วรรณพร ทองมาก,2525) เป็นการศึกษาการใช้ศัพท์ในบริเวณตั้งแต่อำเภออุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จนถึงกิ่งอำเภอท่าตะโก จังหวัดชุมพร เพื่อนำมาหาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้ วรรณพรได้สร้าง รายการคำประกอบด้วยหน่วยอรรถจำนวน 120 หน่วยอรรถ เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาจำนวน 19 คน ซึ่งเลือกมาโดยการควบคุมตัวแปรเชิงสังคม และผู้บอกภาษาเหล่านี้เป็นตัวแทนของจุดเก็บข้อมูล 19 จุด ซึ่งได้กำหนดลงในพื้นที่ที่ทำการศึกษาโดยการคัดเลือกอย่างมีเกณฑ์

การศึกษาของวรรณพรพบว่า บริเวณที่ศึกษามีการใช้ศัพท์ 3 ประเภทคือ ศัพท์ไทยถิ่นกลาง ศัพท์ไทย ถิ่นใต้ และศัพท์เฉพาะถิ่น การหาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้ศัพท์เป็น เกณฑ์สามารถทำได้ 2 วิธีคือ การดูการกระจายของศัพท์ และการใช้สัดส่วนของการใช้ศัพท์ภาษา ไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ในแต่ละจุด เมื่อพิจารณาทั้ง 2 เกณฑ์ร่วมกันก็จะพบว่าแนวแบ่งเขต ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้อยู่ระหว่างบริเวณ บ้านน้ำตก ตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก กับบ้านกรูด ตำบลชัยเกษม อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ (เกษมณี เทพวัลย์,2526) เป็นการศึกษาระบบวรรณยุกต์และสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นที่ใช้ พูดในอำเภอเมือง ทับสะแก บางสะพาน และบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอ เมือง ปะทิว และท่ามะแซ่ จังหวัดชุมพร ผลการศึกษานำมาให้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดแนวแบ่งเขต ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา จำนวน 39 คน ที่คัดเลือกมาอย่างมีเกณฑ์จากจุดเก็บข้อมูล 39 จุด

การศึกษาของเกษมณีพบว่าภาษาไทยถิ่นที่ใช้ในบริเวณ 7 อำเภอดังกล่าวแบ่งเป็น 2 กลุ่มตาม ลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ คือ กลุ่มภาษาไทยถิ่นกลาง และกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งนี้แนวแบ่ง

เขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์อยู่ในบริเวณตอนกลางของ ตำบลทับสะแก และตำบลเขาล้าน อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และแนวแบ่งเขตภาษานี้ไม่ใช่แนวเดียวกันกับแนวแบ่งเขตภูมิภาคระหว่างภาคกลางกับภาคใต้

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการในการศึกษาการแปรของภาษาไทยถิ่นในเชิงภูมิศาสตร์ภาษา จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และได้นำมาปรับใช้ในการศึกษาของผู้วิจัยดังกล่าวโดยละเอียดต่อไปในบทที่ 2 และ 3

8. รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ภาษาที่ทำการวิจัย

ในการศึกษาภาษาถิ่นเชิงภูมิศาสตร์นั้น ผู้วิจัยจะต้องให้ข้อมูลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่จะศึกษา แต่พื้นที่ภาษาดากไบไม่อาจแบ่งแยกตามพื้นที่ทางการปกครองซึ่งมีอาณาเขตชัดเจนได้ เนื่องจากภาษาดากไบเป็นภาษาที่พูดอยู่ในบางพื้นที่ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส และผู้ใช้ภาษาดากไบมีการตั้งถิ่นฐานปะปนกันกับผู้ใช้นามลาญถิ่นปัตตานีและภาษาไทยถิ่นใต้ ดังที่ปรากฏในการศึกษาของวิจิตร (2528) ปรัชญา (2538) พุทธชาติและธนานันท์ (2540) และ Chailert (1985) ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ภาษาดากไบโดยการระบุบริเวณที่มีผู้พูดภาษาดากไบ และจะกล่าวถึงข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้พูดภาษาดากไบ ดังต่อไปนี้

8.1 พื้นที่ภาษาดากไบ

คนไทดากไบตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนกระจายอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแหลมมลายูในเขตแดนของประเทศไทยเรื่อยไปจนถึงในเขตแดนของสหพันธรัฐมาเลเซีย โดยมีบริเวณอยู่ประมาณระหว่างเส้นละติจูดที่ 8 องศาเหนือ ไปจนถึงละติจูดที่ 7 องศาเหนือ การศึกษาเพื่อแบ่งเขตภาษาไทยดากไบออกจากกลุ่มภาษาไทยใต้ของ วิจิตร ศรีสุวิธานนท์ (2528) พบว่าเขตของภาษาไทยดากไบอยู่ในบริเวณอำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสายบุรี อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และอยู่ในอำเภอบาเจาะ อำเภอหรือเสาะ อำเภอกีรีสาคร อำเภอเย็งอ อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอตากใบ อำเภอระแงะ อำเภอจะแนะ อำเภอสุไหงโกลก อำเภอแว้ง อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส เลยไปจนถึงรัฐกลันตันของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

สำหรับพื้นที่ภาษาดากไบที่ปรากฏในการศึกษาของปรัชญา (2538) นั้นปรากฏว่าพื้นที่ภาษาดากไบอยู่ในเขตอำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี และอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอตากใบ อำเภอสุไหงปาดี อำเภอสุคีริน และอำเภอกีรีสาคร จังหวัดนราธิวาส การที่พื้นที่ภาษา

ตากใบในการศึกษานี้แตกต่างจากที่ปรากฏในการศึกษาของวิจิตรก็เนื่องจากปรัชญาเก็บข้อมูลภาษาในระดับตำบล และเก็บข้อมูลเพียงตำบลละ 1 จุดเก็บข้อมูลเท่านั้น หากประชากรในจุดเก็บข้อมูลได้ใช้ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาดากใบ ก็จะทำให้ตำบลนั้นเป็นพื้นที่ภาษาอื่น และดูราวกับว่าในตำบลนั้นไม่มีผู้พูดภาษาดากใบเลย พื้นที่ภาษาดากใบในการศึกษาของปรัชญาจึงไม่ครอบคลุมพื้นที่ภาษาดากใบทุกหมู่บ้าน

ในการศึกษาของ พุทธชาติ และ ธนानันท์ (2540) ผู้วิจัยพบว่าพื้นที่ภาษาดากใบในประเทศไทยเป็นพื้นที่เดียวกับที่ปรากฏในการศึกษาของวิจิตร (2528) ส่วนพื้นที่ภาษากลุ่มตากใบในประเทศมาเลเซียนอกจากจะอยู่ในเขตรัฐกลันตันแล้ว ยังอยู่ในเขตรัฐตรังกานูด้วย (โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ภาษาดากใบในบทที่ 2)

8.2 จังหวัดปัตตานี

ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานีมีดังนี้ (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2540)

ก. ประวัติศาสตร์

เมืองปัตตานีตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำปัตตานี เป็นเมืองที่มีสภาพธรรมชาติเอื้ออำนวยแก่การเป็นเมืองท่าที่ดี เพราะมีแผ่นดินที่ยื่นเป็นแหลมออกไปในทะเลเกิดเป็นอ่าวขนาดใหญ่ ให้เป็นที่หลบพักกำบังลมสำหรับเรือเดินทะเลได้ดีในฤดูมรสุม ปัตตานีจึงเป็นจุดพักเรือเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างพ่อค้าชาวอินเดีย พ่อค้าชาวจีนและชนพื้นเมือง นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเชื่อว่าปัตตานีเดิมเป็นอาณาจักรชื่อลังกาสุกะ ซึ่งมีมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 13 หรือก่อนหน้านั้น หลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่อำเภอยะรังเป็นซากร่องรอยของเมืองโบราณขนาดใหญ่ซ้อนทับกันถึง 3 เมือง และโบราณวัตถุอีกจำนวนมาก อาณาจักรโบราณนี้สันนิษฐานว่าคงจะเป็นชุมชนที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงและมีความสำคัญต่อดินแดนใกล้เคียงจนถึงราวพุทธศตวรรษที่ 15 ก่อนที่อาณาจักรศรีวิชัยจะมีอำนาจรุ่งเรืองครอบคลุมคาบสมุทรมลายูในที่สุด

ในพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองปัตตานีได้ปรากฏชื่อและเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่าเมืองตานีเป็นหัวเมืองฝ่ายใต้ปลายแหลมมลายู เป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา มาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นเมืองที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า เมืองตานีเป็นเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม หลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่เมืองโบราณยะรังแสดงว่าประชาชนโดยทั่วไปนับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์มาแต่ดั้งเดิม และคงจะมีการเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาอิสลามหลังจากที่อาณาจักรศรีวิชัยใน

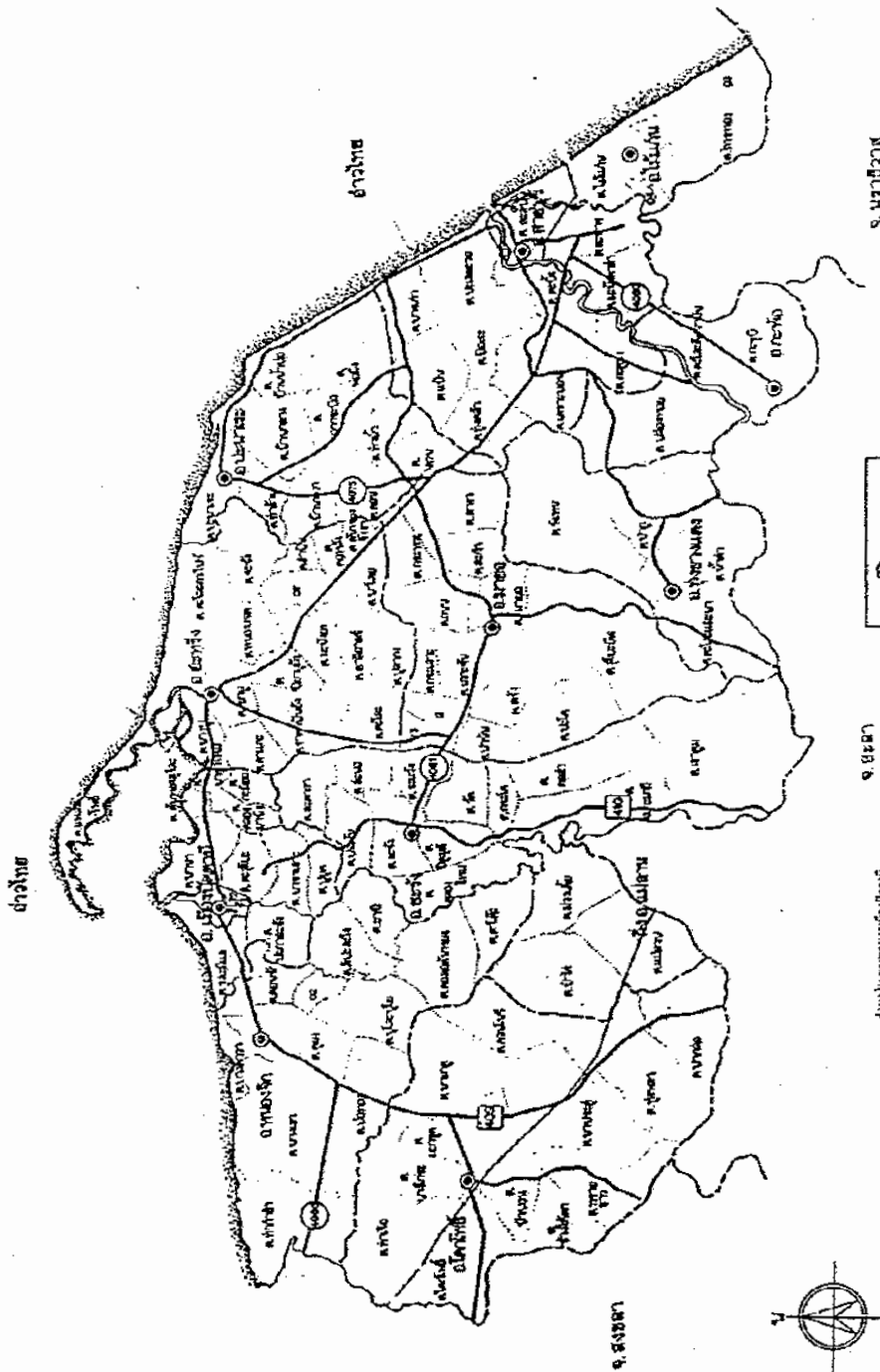
สุมาตรา ลีออลง และอิทธิพลจากศาสนาอิสลามจากราชวงศ์มัชปาหิตในชวาได้แผ่อำนาจและแพร่หลายเข้ามาสู่ปลายแหลมมลายูในราวพุทธศตวรรษที่ 17

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดฯ ให้แยกเมืองตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง สายบุรี ระแงะ รามัน และยะลา ต่อมาในปี พ.ศ.2444 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดฯ ให้ยกเลิกการปกครองแบบเก่า แล้วจัดตั้งเป็นมณฑลเทศาภิบาลขึ้นแก่ข้าหลวงใหญ่มณฑลนครศรีธรรมราช และในปี พ.ศ.2449 ทรงประกาศพระบรมราชโองการให้รวมหัวเมืองทั้ง 7 แล้วตั้งมณฑลปัตตานีประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และระแงะ (นราธิวาส) ยุบเมืองหนองจิกและยะหริ่งเป็นอำเภอของปัตตานี และรวมเมืองรามันเป็นอำเภอหนึ่งของยะลา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2475 มีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑลและยุบสายบุรีเป็นอำเภอ ทำให้จังหวัดปัตตานีประกอบไปด้วยอำเภอเมืองปัตตานี หนองจิก (ตุง) ยะหริ่ง(ยามู) สายบุรี และยะรัง และจังหวัดปัตตานีก็มีการพัฒนาการปกครองเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ข. ที่ตั้ง ขนาด อาณาเขต

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดหนึ่งในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เป็นเพียงจังหวัดเดียวที่ไม่มีพรมแดนทางบกติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 1,100 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกของภาคใต้ อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 06 องศา 35 ลิปดา ถึง 06 องศา 52 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 01 ลิปดา ถึง 101 องศา 45 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 1,940.35 ตร.กม. หรือ 1,212,723 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.7 ของเนื้อที่ภาคใต้ และร้อยละ 0.37 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กเป็นอันดับที่สองของภาคใต้รองจากจังหวัดภูเก็ต มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จดอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา และเขตอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันออก	จดอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

จ. น่าน

จ. เชียงใหม่

- จังหวัดเชียงใหม่มี 25 อำเภอ ดังนี้
1. อำเภอเมืองเชียงใหม่
 2. อำเภอฝาง
 3. อำเภอไชยปราการ
 4. อำเภอพร้าว
 5. อำเภอแม่ออน
 6. อำเภอแม่อาย
 7. อำเภอฝายหลวง
 8. อำเภอสารภี
 9. อำเภอสันกำแพง
 10. อำเภอสันทราย
 11. อำเภอหางดง
 12. อำเภอสันทรายหลวง
 13. อำเภอสันป่าตอง
 14. อำเภอดอยสะเก็ด
 15. อำเภอแม่แตง
 16. อำเภอแม่ริม
 17. อำเภอเวียงแหง
 18. อำเภอเชียงดาว
 19. อำเภอไชยยา
 20. อำเภอปาย
 21. อำเภอภูกามยาว
 22. อำเภอเชียงดาว
 23. อำเภอแม่ออน
 24. อำเภอแม่อาย
 25. อำเภอฝายหลวง

จ. เชียงใหม่

แผนที่จังหวัดเชียงใหม่ (31)

แผนที่ 1 แผนที่จังหวัดปัตตานี

(ที่มา : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538 : 294)

ค. ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

ปัตตานีประกอบด้วยพื้นที่ 3 ลักษณะ คือ พื้นที่ชายฝั่งทะเล ได้แก่พื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันออกของจังหวัดเป็นหาดทรายยาว ลักษณะชายฝั่งทะเลมีการทับถมพอกพูนอยู่ตลอดเวลา พื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเข้าไปเป็นที่ราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10-30 กม. ระดับความลาดชัน 2% พื้นที่ราบลุ่มเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่บริเวณส่วนกลางและตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน ที่ดินจึงมีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรม พื้นที่ภูเขาเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์และทางทิศตะวันออกของอำเภอสายบุรี นอกจากนี้ทางตอนใต้ของอำเภอกะพ้อมีเทือกเขาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาคีรี

ปัตตานีมีสภาพอากาศอบอุ่นตลอดปีเนื่องจากได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีสองฤดูกาล คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม และฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27.5 องศาเซลเซียส

ง. เขตการปกครอง ประชากร

จังหวัดปัตตานีแบ่งเขตการปกครองเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 616 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 2 แห่ง สุขาภิบาล 10 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 3 แห่ง มีประชากรรวม 581,135 คน เป็นชาย 285,887 คน หญิง 295,248 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามคิดเป็นร้อยละ 79.60 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 19.46 นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 0.69

8.3 จังหวัดนราธิวาส

ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดนราธิวาสมีดังนี้ (ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนราธิวาส ประจำปี พ.ศ.2540)

ก. ประวัติศาสตร์

นราธิวาสเดิมชื่อ "มะนาลอ" เป็นหมู่บ้านขึ้นอยู่กับเมืองสายบุรี ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงแบ่งเขตการปกครองเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก เมืองยะลา เมืองรามัน เมืองระแงะ เมืองสายบุรี และเมืองยะหริ่ง โดยมีเจ้าเมืองเป็นผู้ปกครอง หมู่บ้านมะนาลอจึงไปขึ้นอยู่กับเมืองระแงะซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในการปกครอง 7 หัวเมือง ในปี พ.ศ. 2444 (ร.ศ.120) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล และให้หัวเมือง 7 หัวเมืองอยู่ในความปกครองของเทศาภิบาล ต่อมาในปี พ.ศ.2449 (ร.ศ.125) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯให้

ยุบหัวเมืองทั้ง 7 เหลือเพียง 4 หัวเมือง และให้ขึ้นอยู่กับมณฑลปัตตานี คือ เมืองปัตตานีประกอบด้วยหนองจิก ยะหริ่ง และปัตตานี เมืองยะลาประกอบด้วยรามันและยะลา เมืองสายบุรี และเมืองระแงะ

หมู่บ้านมะนาลอซึ่งขึ้นอยู่กับเมืองระแงะมีความเจริญและมีชุมชนหนาแน่นกว่าหัวเมืองระแงะเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมราษฎรภาคใต้ จึงทรงมีพระราชดำริให้ย้ายศาลาว่าการเมืองระแงะมาตั้งอยู่ที่บ้านมะนาลอ และได้พระราชทานชื่อเมืองว่า "นราธิวาส" ซึ่งหมายถึง "ที่อยู่ของคนดี" ในปี พ.ศ.2476 เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม "เมืองนราธิวาส" จึงได้รับการจัดตั้งเป็น "จังหวัดนราธิวาส" มาจนกระทั่งปัจจุบัน

ข. ที่ตั้ง ขนาด อาณาเขต

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 1,200 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกของภาคใต้ อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 05 องศา 45 ลิปดา ถึง 06 องศา 37 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 25 ลิปดา ถึง 102 องศา 05 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 4,475.430 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จดจังหวัดปัตตานีและอำเภอไทย
ทิศใต้	จดประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	จดอำเภอไทยและประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดยะลา

ค. ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

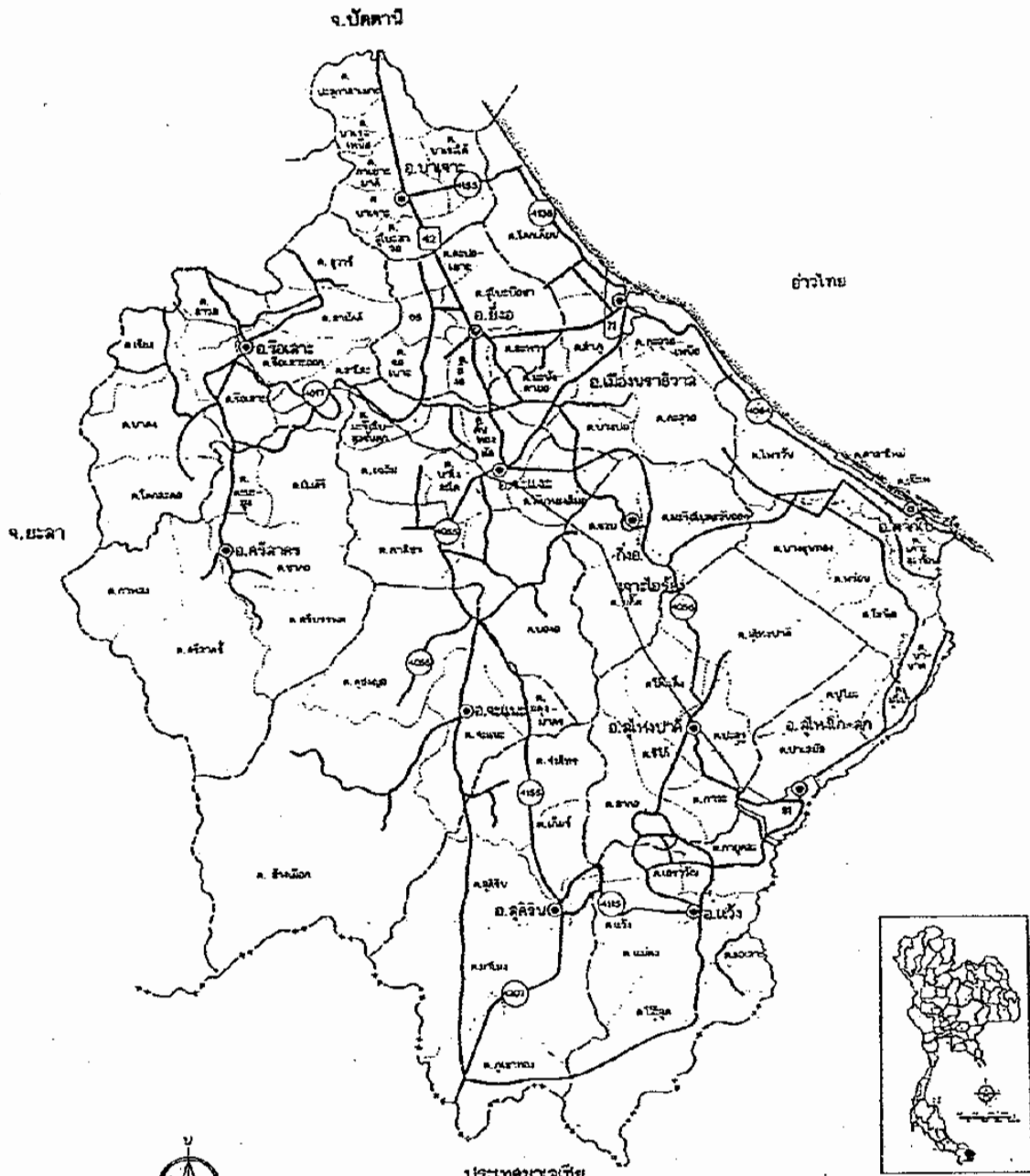
สภาพพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาสเป็นป่าและภูเขาประมาณสองในสามของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีภูเขาหนาแน่นแถบทิศตะวันตกเฉียงใต้ตั้งแต่เทือกเขาสันกาลาศิรีซึ่งเป็นแนวกันพรมแดนไทย-มาเลเซีย ลักษณะของพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณติดกับอำเภอไทยและที่ราบลุ่มแม่น้ำ 4 สาย คือ แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบ และแม่น้ำโก-ลก มีพื้นที่พยุประมาณ 261,860 ไร่

จังหวัดนราธิวาสมีสภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มี 2 ฤดูกาลคือ ฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน และฤดูฝนแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงที่รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้อยู่ระหว่าง

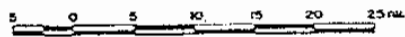
เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และช่วงที่รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส

ง. เขตการปกครอง ประชากร

จังหวัดนราธิวาสแบ่งเขตการปกครองเป็น 13 อำเภอ 77 ตำบล 521 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 2 แห่ง สุขาภิบาล 12 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 42 แห่ง มีประชากรรวม 630,685 คน เป็นชาย 315,267 คน หญิง 315,418 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 82 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 17 นับถือศาสนาคริสต์และอื่น ๆ ร้อยละ 1

แผนที่จังหวัดราชบุรี (25)

สำนักงานเทศบาลเมืองราชบุรี
 71/ ถนนหน้า
 ผ่านโรงเรียนวัดคูหา
 05 ราชบุรี
 สำนักงานเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
 ๗๑ สุพรรณบุรี

แผนที่ 2 แผนที่จังหวัดราชบุรี

(ที่มา : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538 : 290)